

Delhiben – útutazóban

Előbb ébredek, mint ébresztőm, de ez mindig így szokott lenni. Ellátom egérkémet, legalább kétnapi kekszmennyiséget hagyok neki az ágy alatt. Sajnos, több nincs, így csak abban bízhat szegény jószág, hogy hozzám hasonló társbérlet kap mielőbb. Némi zűrzavar a recepción a számla körül, de nincs időm igazamat megvédeni, sietnem kell a pályaudvarra, vizet, rágsálnivalót vásárolni, és hogy megtaláljam az Intercity Express S1-es vagonjának 44-es számú helyét. Enyhén szólva meglepődöm a vonat belsejének láttán. Leszálok újra, hogy ellenőrizzem: valóban ez a Nizamuddinig közlekedő Intercity Express? Az S1 véletlenül sem sleepert jelent, ezen a vonaton alvókocsi nincs; ülések vannak, fölöttük csomagtartó, és mindez fából. Igazi fapados! Mint gyerekkoromban a Balassagyarmat-váci vicinális. Egyéb panaszom nem lehet az expressre, a több mint 200 kilométert leszaladja 3 és fél óra alatt. Érdekes megfigyelést tettem a vonat ablakából Pontosabban régebbi megfigyelésemet erősítettem meg. Reggel hat és hét óra között az indiaiak a kollektív kakálás élvezetében tobzódnak. A pályatest mindkét felén guggolnak, vegyesen férfiak és nők, ki bokor alatt, ki csak úgy, az ösvény közelében, takarás nélkül. De – és ez példaértékű – mindegyik előtt vagy a kis vödör, vagy a vizesflakon áll, mivel nem papírt használnak, hanem megmossák a hátsó fertályukat. A vasúti WC tartozéka a bidé. Hogy is van ez nálunk? Más vonatkozásban is tapasztalom, hogy nagyon tiszták ezek az emberek. A legtöbb indiai első dolga reggel, hogy fogat mos. Ha nincs pénze fogkefére, az út menti fáról vagy bokorról ágacskát tör, azzal sikálja a fogait. A vonaton ez elég hosszadalmas szertartás, hiszen egyetlen – esetleg kettő – mosdókagyló van a kocsik végében. Igaz, ez meglehetősen nagy hangzavarral jár, hiszen egy füst alatt a felső légutakat is kitisztítják, ami harákolással, krákogással, köpködéssel jár, de ez az élet velejárója. Az orrát is kicsapja. Bár zsebkendője mindenkinek van, ezzel izzadtságot töröl a homlokáról, arcáról, orrfúvásra nem használja. Az éttermekben azt is megtapasztaltam, hogy miután kézzel esznek, evés után kezet mosnak, de a szájukat is kiöblítik. Egyszóval adnak a testi higiéniére, természetesen, a maguk módján.

A Main Bazar a már ismert otthonossággal fogad. Az én kellemesen bűdös Main Bazarom. Ám látszik, hogy vasárnap van, egyébként július 18-a, majdnem üres a Bazar, alig egy-kétezer ember tolong csak az üzletek között. Az Ajayban nem kapok szállást, átkalauzolnak az Anoopba, ez afféle társ-szállodája az Ajaynak. Olcsóbb, mint a testvér, és remek thai konyhája van a tetőterazon. A recepció mellett net-pont, működik dhóbi – a mosóember, mi kell még? Gyorsan lemosom magamról az utazás nyomait, de nem tudok nyugton megülni a fenekemen, csatangolni indulok az utcákon, a piacokon. Már csak azért is, mert cipő-ügyben akarok körülnézni. Cipőm sarka el akarja hagyni a felsőrészt, ha ez tényleg megtörténik, vennem kell egy újat. Nem szívesen tenném, nem bejártatott lábbelivel nekivágni egy másfél ezer kilométeres utazásnak, nem biztos, hogy jó ötlet. Minden képrögzítő eszköz nélkül, csak úgy, felelőtlenül sodródok a tömegben. Élvezem a kavalkádot, a színeket, a szagokat, a gyümölcsök, zöldségek, fűszerek látványát, a szárikat, bindákat, a turbánokat, szakállakat. Egy idős szikh teakereskedő beinvitalt boltjába, jófajta kashmíri teával kínál. Megbeszéljük – hiszen mondanom sem kell: vásárlásra buzdít – hogy, amikor visszaérek Kashmírból, illetve Ladakhból, nála vásárlom meg azt a teamennyiséget, amit haza szeretnék vinni Európába. Kölcsönösen elégedettek vagyunk a megbeszélés eredményével. Igaz, nekem van egy olyan halvány gyanúm, hogy elégedettebb lenne, ha már most megvenném a teáimat. Olyan részeken is csatangolok, ahová eddig még nem jutottam el. Csomó ismeretlen zöldséget, gyümölcs-szerű valamiket látok az asztalokon. Tüskés uborkafélék, ronda, ripacsos dinnyeszerű dolgot. Hiába kérdezem, mi az, a hindi megnevezéssel nem vagyok kiségitve. Veszek szuper ragasztót a cipőmre, száz darab préselt banánlevél tányért. Ezek részben szükséges, részben apró kiadások, nem veszélyeztetik a költségvetésemet. Kinézem, hol fogom megvásárolni a cserépbögréket, Hanuman-szobrot keresek. Indiai rock, vagy tánczene – nem tudom eldöntetni – üvölt a

hangszórókból, dudálnak, csilingelnek a riksák, kiabálás, nyüzsgés mindenfelé. Sodródok a tömeggel, és nagyon élvezem. Mondom, látszik, hogy vasárnap van, alig van forgalom...

Jól elfáradtam a csavargásban, igen jól esik a mézes tea a tetőn. Ma fedeztem föl ezt az italt, eddig ugyanis csak szigorúan fekete teát, azaz minden ízesítés nélkül ittam. Kiteregetem magam elé a Himalája-térképet, nézegetem, merre visz majd utam. Hát nem lesz valami könnyű. Jammu, Srinagar, onnan Kargil, Padum, vissza Kargilba, majd Leh következik, ahonnan Manalin át jövök vissza Delhibe. Csak Jammuig tudok vonattal utazni, aztán főként busz, vagy ami kerül. Semmilyen információm nincs erről a területről, de hát – gondolom – arra sem esznek embert. Nem töprengek tovább ezen, úgyis hiába, inkább a holnapi napomat tervezem meg. Délelőtt föl hívom Balchandani Johannát a H.C.C.-ben (Magyar Kulturális Központ), a vele való megbeszélés után megyek majd el a Jantar Mantarba; a delhi Kormányzati Negyedben is szeretnék megfordulni. A Jammuba szóló vonatjegyet is meg kell vennem, a poggyászatot is el kell helyeznem a raktárban. Lesz dolgom, elég.

Kora délelőtt kitelefonálok a H.C.C.-be, Johanna csak a kora délelőtti órákban ér rá, így a Jantar Mantar lesz a tegnap fölállított sorozatban az első. Onnan már gyalog folytatom az utamat, hiszen a Kormányzati Negyedtől nincs messze a Janpath eleje, ahol a Központ székel. Riksával megyek a csillagvizsgálóhoz, hiszen innen elég messze van. Van két dollár apróm, azzal fizetek a kasszánál, meg a szokásos 25 rupit a videózásért. Kisebb ez a csillagda, mint a jaipuri, amin nem is nagyon csodálkozom, hiszen ez volt az első csillagászati műszer-építmény, amit ez a csavaros eszű radzsput maharadzsa, II. Jai Singh Bawai moszlim uralkodójának, Aurangzebnek megalkotott. Jó oka volt erre, mivel volt félténivalója: a feje. Aurangzeb nem volt kegyes uralkodója – különösen a más hitű – alattvalóinak. Nem csak nekik, persze, hiszen saját apját, Sahjehánt is letaszította a trónról egy kis háborúzás kedvéért. A csillagvizsgáló eszközök nagy részének a céljáról, működéséről még csak lövésem sincs. Egyedül a Nap mozgását követő pilonról tudom: mi az? Állítólag szemmel látható az árnyékának elmozdulása. Követném szívesen a kamerával, de nincs szerencsém, felhők takarják a Napot. Megmászom a csúcsára vivő 66 lépcsőt. Engem itt Indiában a lépcsők fognak a sírba vinni. Darjeelingben 98 lépcsőt kellett legyűrnöm a szobámig, itt, Delhiben, az Anoop hotelban 45-öt, és ha enni akarok, akkor még 15-öt pluszban. Lassan nem áll másból az életem, csak lépcsőkön föl, lépcsőkön le. Csoda, hogy még nem álmodom róluk. Miután végigmustráltam az összes építményt, behúzódok a pálmák árnyékába, heverészek a fűvön, bámészkodom. Nem messze tőlem hindu család piknikezik, egy távoli műszer árnyékában két fiatal teszi egymásnak a szépet. A fejem fölött zöld papagájok visonganak, a parkon kívülről harsog a delhi forgalom. Lassan mennem kell, ha tartani akarom magam a menetrendemhez; ebben a bolond hőségben nem célszerű rohanni. Nem járok még túl messze a Jantar Mantartól, amikor nagy rendőri készültségbe botlom. Valami tüntetés lehet itt, vagy készülődnek rá, egyelőre nem tudom. Néhány fa árnyékában kisebb csoport, 50-70 ember álldogál kék zászlókkal, talán azért várakoznak, mert előttük a kormányzati épületekhez vezető utat hármaskordon zárja, több tucat rendőr, sőt, még egy vízágyú is. Sürgősen átpuccolok az utca túloldalára. Egy rendőr int, hogy menjek tovább, készségesen szót fogadok. Távolabb kiszúrok magamnak egy barátságosabb, fiatal szikh rendőrt, attól kérdezem, hogy mi ez itt. Jobbra-balra pillantgatva, suttogós hadarással hosszasan mond valamit, de szavát sem értem. Jó, nem firtatom tovább a dolgot, üssék egymást, ahogy akarják, csak engem hagyjanak ki a buliból! Hőség ide vagy oda, sietve távozom a frontvonalból, jobb a békesség, bőröm épsége. Már a Janpath fái alatti árnyékban szaporázom. A Kormányzati Negyedet kihagytam, arra most egészségtelen a levegő.

Johanna, szokásához híven, nagyon kedvesen fogad. Jól bemártom előtte az Archeological Survey of India-t. Arra kér, hogy amikor visszaérek Ladakhból, mindenképpen jöjjenek vissza, addigra Radnóti Aliz is megjön szabadságáról, mondjam el mindezt neki is. Örömmel egyezem bele. Ha Durgá visszasegít, azonnal jövök, és elmesélem ezt az egészet Aliz asszonynak is, mégis csak ő a vezetője ennek az intézménynek. Búcsúzóul óvatosságra int: magasba készülök,

hagyjak magamnak időt az akklimatizációra, el ne kapjon a hegyi betegség. Szeretem ezeket az embereket, mind a helyiek, mind a magyar dolgozók a lehető legszívélyesebbek, nagyon segítőkészek.

Egyébként azért említettem Durgát, mert reggel az Ajay bejáratával szemközt üldögélő, istenvigyázó öreg gurutól megérdeklődtem, kit szolgál? Nem értette, mit akarok, de végigcsinálta velem az egész szertartást a madzaggal, festékekkel, szent sóval. Én is a tíz rupiával. Végül kézzel-lábbal csak kiszedtem belőle, hogy Durgá az, akinek a lábainál üldögél naphosszat. Durgá Siva női inkarnációja, csak van annyi hatalma, hogy megvédjen minden himalájai démontól. Már csak azért is, mert két piros madzag is van a jobb csuklómon, továbbá 20 rupimat tette zsebre.

Hazafelé menet, az India Kapujánál olyan homokvihár kapja el a riksámat, hogy alig hiszem. Mintha a Thar-sivatagban lennék, nem Delhi kellős közepén. Dörög, villámlik, üvölt a szél, de eső, egy csepp sem esik. Panaszolta is Johanna, már régen itt kellene lennie a monszonnak, ha így folytatódik, Delhi vízellátása komoly bajba kerülhet.

Késő délután megveszem a jegyemet Jammuba. Nem innen, a New Delhiből, hanem az Old Delhi pályaudvarról indul 22.40-kor, és másnap reggel 9 óra körül ér Jammuba. Az Anoop felé menet szerzek két nagyobb méretű cipős dobozt, ezekbe fogom bepakolni azokat a dolgokat, amiket itt hagyok az Ajay poggyászközpontjában. Napi 4 rupiért vállalják a tárolást.

Már egészen közel járok a szállóhoz, amikor két fiatal pacák megszólít: akarok-e látni kígyókat, kígyóbűvölést? Hogyne akarnék, de mégis, mennyibe kerül a multság? Az ilyeneket jó tisztázni előre! Száz rupi, azaz ötven-ötven, mivel ketten vannak. Ez sok, elég lesz 30-30 is. Nagy nehezen ráállnak, bekalauzolnak egy csöndesebb utcába. Leülnek a földre, az egyik leveszi a kosár fedelét, a másik egy tökfurulyán iszonyúan dallamtalan dallamot kezd el pikulázni. Ha kígyó lennék, én bizony benn maradnék a kosár fenekén, semhogy előbújjak erre a hangra. Ezek bezzeg nem. Szép előírásosan felemelkedik mind a kettő, és szétfeszítik csuklyájukat. Az egyik homokszínű, a másik fekete. De kobra, nyakukon ott a pápaszem. Aztán állnak. A tilinkó vijjog, a jószágok értetlenkednek. A kosaras ürge ingerelni kezdi őket a kezével, erős szisszenéssel többször oda is csapnak a kézfejére. Ennyi. Én videózok, ők néha sziszegnek és csapnak. Aztán – kész, vége az előadásnak. Jótékony csönd, a kosár fedele visszakerül a helyére, artistáim kéri a pénzüket. Mondom: odaadom, ha megmutatják a kígyók fogait. Hát azt nem lehet, hiszen a harapásuktól meg lehet halni. Ezt én tudom – válaszolom – mégis szeretném látni a fogakat. Nem lehet – istenkedik a fiú – már nagyon mérgesek (they are very-very angry). Akkor csak negyven rupit kaptok ketten. Addig nem hiszik el, amíg a kezükbe nem nyomom a pénzt, és ott hagyom őket. Méltatlankodnak még egy darabig, de már nem foglakozom velük. A kobra mellső méregfogas kígyó, nyilván kitördösték nekik, szegények, így hiába csapkodtak olyan veszettül. Szóval, elmondhatom magamról: láttam valódi („echte indiai”) kígyóbűvölést. Igaz, elég silány látványosság volt.

Utolsó napom Delhiben olyan tingli-tangli nap. Délelőtt elintézem a poggyászt, számlát, aztán csak lógok a bazárban. Végül eszembe jut: miért ne mehetnék ki az állatkertbe? Jót ebédelek a zoo előtti étteremben. Bent, a parkban videózom a fehér tigriseket. A két öreg az árnyékban hűsöl, a majd' anyányi kölykök az elválasztó árok vizében hancúroznak veszettül. Egész tömeg bámulja a kölykök bolondozását. Én is nagyon élvezem. Zárás előtt nem sokkal indulok vissza a Main Bazarba. Az egész napból igazán említésre méltó az utam az Old Delhibe. A Bazar végén szeretnék riksát fogni, de senki nem akarja bevállalni az utat. Végül egy idősebb kerékpár-riksás, aki csak annyit tud angolul, hogy „oldillalvisztas”, indul neki velem az útnak. Jó tíz perc múlva úgy érzem, hogy teljesen más irányba megyünk, mint amit én a térképen meghatároztam. Próbálok túlkiabálni az éktelen forgalom hangzavarát, de az öreg csak biztatóan vigyorog és mutogat előre mondván: „oldilli, oldilli”. Ez az „Old Delhi” – hindiül egyébként valóba Dilli – lenne. Ekkor veszem észre, hogy a jobb kezén két hüvelykujj van. Ordítom is neki, persze, magyarul: „Vén varázsló, ha eltérítesz valahol, agyonverlek!”

Iszonyú a forgalom, pontosabban nem is a forgalom, hiszen ez a tengersok jármű áll, borzasztó dugóban szorulunk össze. Próbálkozik a vén boszorkány, kitörni a riksával, de nem lehet. Por, benzingőz, dudaharsogás, kiabálás – gondolom, anyáznak keményen – és megy az idő, lassan alkonyodik. Végre, nagy nehezen mozdul a járművek tömege, azt hiszem, megszabadultunk. De nem, most jön a java! Az öreg rákanyarodik egy hatsávós főútra a forgalommal szemben! Teherautók, autóbuszok, kamionok, az egész örületes kataklizma nekünk irányoz! A lélegzetem elakad, a hajam égnek mered, kapaszkodom a riksa szélébe, a lábamat nekifeszítem az aljának, a szemem behunyom, leszámolok a világgal. Ezt nem lehet megúszni. Aztán, egyszer csak a vén gazember nem bekanyarodik az Old Delhi Railway Station elé? Nem hiszek a szememnek! De kénytelen vagyok elismerni: céломhoz értem.